ZAMONAVIY TA’LIM SHAROITIDA OTA-ONA – O‘QUVCHI – O‘QITUVCHI ZANJIRINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI

R.X.Djurayev
Qori Niyoziy nomidagi TPMI bo‘lim mudiri, p.f.d, akademik
https://doi.org/10.5281/zenodo.20002608

Annotatsiya: *Ushbu maqolada zamonaviy ta’limning gibrid shakli (blended learning) sharoitida ta’lim jarayoni ishtirokchilari o‘rtasidagi o‘zaro aloqalarni optimallashtirish masalalari tadqiq etiladi. Maqolada masofaviy va an’anaviy ta’lim muhiti kesishgan nuqtada “ota-ona – o‘quvchi – o‘qituvchi” zanjirining barqarorligini ta’minlovchi pedagogik va texnologik mexanizmlar tahlil qilingan. Muallif tomonidan gibrid ta’limda ota-onaning o‘rni passiv kuzatuvchidan faol “fasilitator” darajasiga ko‘tarilishi zarurligi asoslab berilgan. Maqolada raqamli platformalar orqali muloqotni tizimlashtirish, o‘quvchining mustaqil ishini monitoring qilish va o‘qituvchining oila bilan qayta aloqasini raqamli drayverlar yordamida takomillashtirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ilgari surilgan.*

Kalit so‘zlar: *gibrid ta’lim, ta’limiy zanjir, ota-ona ishtiroki, raqamli platformalar, fasilitatsiya, qayta aloqa, mustaqil ta’lim, EdTech mexanizmlari.*

KIRISH

Ta’lim tizimidagi raqamli transformatsiya va gibrid (aralash) o‘qitish formatlarining kirib kelishi an’anaviy "maktab-oila" munosabatlarini qayta ko‘rib chiqishni taqozo etmoqda. Gibrid ta’lim sharoitida o‘quvchi o‘z o‘quv vaqtining bir qismini maktabda (o‘qituvchi nazoratida), qolgan qismini esa uyda (raqamli platformalar va ota-ona nazoratida) o‘tkazadi. Bu jarayonda “ota-ona – o‘quvchi – o‘qituvchi” zanjirining uzviyligi ta’lim sifatini belgilovchi asosiy determinantga aylanmoqda. Ushbu zanjirning samarali ishlashi nafaqat texnik vositalarga, balki yangi pedagogik mexanizmlarga bog‘liq.

1. Gibrid ta’limda rollarning transformatsiyasi

Gibrid muhitda ta’lim ishtirokchilarining funksiyalari quyidagicha o‘zgaradi:

- O‘qituvchi — Raqamli Mentor: U nafaqat bilim beruvchi, balki o‘quvchining masofaviy va mustaqil ishini loyihalashtiruvchi strateg sifatida chiqadi.
- Ota-ona — Fasilitator: Ota-ona endi faqat nazoratchi emas, balki bolaning uyda raqamli platformalar bilan ishlashini tashkil etuvchi, kognitiv motivatsiya beruvchi yordamchiga aylanadi.
- O‘quvchi — Avtonom ta’lim oluvchi: Gibrid tizimda o‘quvchining o‘z-o‘zini boshqarish ko‘nikmalari markaziy o‘ringa chiqadi.

2. Samaradorlikni oshirishning pedagogik mexanizmlari

Zanjirning mustahkamligini ta’minlash uchun quyidagi mexanizmlarni joriy etish lozim:

- Sinxron va asinxron muloqot tizimi: Ota-ona va o‘qituvchi o‘rtasidagi aloqa faqat baholar atrofida emas, balki o‘quvchining kognitiv qiyinchiliklari va yutuqlari ustida qurilishi kerak. LMS (Learning Management Systems) platformalaridagi "shaffof monitoring" tizimi bunga xizmat qiladi.

- "Teskari aloqa" (Feedback loop) mexanizmi: Ota-onaning uyda o‘quvchi bilan ishlash jarayonidagi kuzatuvlari o‘qituvchi uchun dars mazmunini korreksiya qilishda muhim manba bo‘lishi zarur.
- Ota-onalarning raqamli savodxonligini oshirish: Gibrid ta’limda ota-onalarning o‘quv platformalari (masalan, Kundalik.com, Moodle, Google Classroom) bilan ishlash malakasini oshirish bo‘yicha "master-klass"lar o‘tkazish.

3. Zanjirning uzilishi va uning oqibatlari

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, agar o‘qituvchi va ota-ona o‘rtasida hamkorlik bo‘lmasa, o‘quvchida "raqamli loqaydlik" va o‘zlashtirish pasayishi kuzatiladi. Ayniqsa, masofaviy qismda ota-ona ko‘magining yo‘qligi bolaning o‘quv yuklamasini mustaqil ko‘tara olmasligiga olib keladi.

Hozirgi kunda ta’lim tizimi jadal sur’atlarda rivojlanib, an’anaviy o‘qitish shakllari zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bilan uyg‘unlashmoqda. Shu jarayonda gibrid ta’lim alohida ahamiyat kasb etmoqda. Gibrid ta’lim — bu an’anaviy (oflayn) va masofaviy (onlayn) ta’lim shakllarining birgalikda qo‘llanilishi asosida tashkil etilgan o‘quv tizimidir. Ushbu tizim o‘quv jarayonini yanada samarali, qulay va individuallashgan holda tashkil etish imkonini beradi.

Gibrid ta’limning eng muhim xususiyatlaridan biri shundaki, u ota-ona va maktab o‘rtasidagi hamkorlikni yangi bosqichga olib chiqadi. Ilgari ota-onalar ta’lim jarayoni haqida asosan maktab yig‘ilishlari orqali ma’lumot olishgan bo‘lsa, hozirgi kunda raqamli platformalar orqali ular bolaning o‘quv faoliyatini doimiy ravishda kuzatib borish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda. Elektron kundaliklar, onlayn jurnallar va ta’lim platformalari orqali ota-onalar bolaning baholari, ishtiroki va uy vazifalarini tezkor ravishda ko‘rib turishlari mumkin.

Bunday tizim maktab va oila o‘rtasidagi muloqotni uzluksiz va samarali qiladi. O‘qituvchi va ota-ona o‘rtasidagi aloqa faqat rasmiy uchrashuvlar bilan cheklanib qolmay, balki onlayn messenjerlar, videokonferensiyalar va ta’lim platformalari orqali doimiy ravishda amalga oshiriladi. Bu esa bolaning ta’lim va tarbiya jarayonida yuzaga keladigan muammolarga tezkor yechim topish imkonini beradi.

Gibrid ta’lim shuningdek, ota-onalarning pedagogik savodxonligini oshirishga ham xizmat qiladi. Onlayn vebinarlar, maslahat darslari va ta’limiy videomateriallar orqali ular bola psixologiyasi, tarbiya usullari va zamonaviy ta’lim talablari haqida yangi bilimlarga ega bo‘ladilar. Bu esa ota-onani ta’lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi.

Bundan tashqari, gibrid ta’lim individual yondashuvni kuchaytirish imkonini beradi. Har bir o‘quvchining onlayn va oflayn faoliyati tahlil qilinib, uning bilim darajasi va rivojlanish dinamikasi aniqlanadi. Ota-ona va o‘qituvchi birgalikda bolaning rivojlanish yo‘lini belgilaydi va zarur hollarda qo‘shimcha qo‘llab-quvvatlash choralarini ko‘radi.

Gibrid ta’limda shaffoflik va nazorat tizimi ham muhim o‘rin tutadi. Barcha ma’lumotlar elektron shaklda saqlanib, ota-onalar uchun ochiq bo‘ladi. Bu esa ishonch muhitini mustahkamlaydi va har bir ishtirokchining mas’uliyatini oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, gibrid ta’lim ota-ona va maktab hamkorligini zamonaviy darajaga olib chiquvchi muhim omil hisoblanadi. U ta’lim jarayonini faqat maktab doirasida emas, balki oila muhiti bilan uzviy bog‘liq holda tashkil etish imkonini beradi. Natijada bolaning bilim olishi, tarbiyasi va shaxsiy rivojlanishi yanada samarali kechadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

1. Metodik qo‘llanmalar yaratish: Ota-onalar uchun gibrid ta’limda bolaga qanday ko‘maklashish bo‘yicha sodda va vizual "yo‘riqnomalar" ishlab chiqish.
2. Platformalarni takomillashtirish: Ta’lim platformalarida ota-ona, o‘quvchi va o‘qituvchi o‘rtasida "uch tomonlama chat" va o‘quv maqsadlarini birgalikda belgilash modullarini faollashtirish.
3. Psixologik qo‘llab-quvvatlash: Gibrid ta’limda paydo bo‘ladigan raqamli charchoqni yengishda ota-ona va maktab psixologlarining hamkorligini kuchaytirish.

Xulosa qilib aytganda, gibrid ta’limda muvaffaqiyat garovi — texnologiyada emas, balki "Ota-ona – o‘quvchi – o‘qituvchi" zanjirining insoniy va raqamli jihatdan naqadar uyg‘unlashganidadir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Garrison, D. R., & Kanuka, H. (2004). *Blended learning: Uncovering its transformative potential in higher education*.
2. Horn, M. B., & Staker, H. (2014). *Blended: Using Disruptive Innovation to Improve Schools*.
3. O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi.
4. Taylakov N.I. (2021). *Raqamli ta’lim platformalari: tahlil va amaliyot*.